



# iszterci lelkiség



Port Royal Rend  
Szent Szeverin Apátság  
Kaufbeuren – Budapest  
2020

A ciszterci lelkiség több évszázados szakirodalommal rendelkezik, mely témát e rövid ismertetőben épp csak érinteni tudunk. Röviden csak arra szorítokozom, hogy a Rendünk iránt érdeklődőknek vázoljam, milyen lelkiséggel találkozhatnak monostorunkban és testvéri közösségünkben.

*Clairvaux-i Szent Bernát* és a középkori ciszterci szerzetesek nem sokat foglalkoztak a skolasztikus teológiával, sem az elméletekkel, gyakorlati emberek voltak, mind a kemény mindennapi munka, mind az állhatatos imádság és lelkiség dolgaiban. Számukra a misztika nem személyes tapasztalatot jelentett, hanem inkább Krisztocentrikus gondolkodásmódot, az Igére koncentráló figyelmet és a felebarát iránti tevékeny szeretet gyakorlását.<sup>1</sup>

Clairvaux-i Szent Bernát nem beszélt misztikáról, hanem sokkal inkább szemlélődésről és a mindennapi keresztény hűség megélésének fontosságáról.<sup>2</sup> Számára a szerzetesi lelkiség nem olyasvalami volt, ami elütne a bármely keresztény által elérhető és megvalósítható lelkiségtől. Közben különleges az életmódunk, a gyümölcsei és a hatásai nem különlegesek, minden hívő a maga életállapotában elérheti ezeket. Számára – szemben a mai individualizált korrallal – a személyes szabadság, a tudatos döntés és a hitben való kitartás a volt lelkiség mércéje, nem pedig a benső élmények intenzitása, gyakorisága vagy egyáltalán megléte.

„Az erények nem mások, mint rendezett érzelmek.”<sup>3</sup>, írta, illetve másutt: „Ebben a három dologban áll ugyanis a belső megújulás: az irányulás helyes mivoltában, az érzelem tisztaságában, és a jócselekedetre való visszaemlékezésben.”<sup>4</sup>

Ez a fajta kitartás – mely persze nem az ember egyéni eredménye, hanem sokkal inkább Isten döntése a vele egybehangzóan dönteni akaró

---

1 Fejérdy Judit Mónika O. Cist., *Krisztus test szerinti ismeretétől – Krisztus lélek szerinti ismeretéig*, (kézirat: doktori disszertáció), Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Hittudományi Kar, 2016., 36.

2 *Ibidem*.

3 Clairvaux-i Szent Bernát, *A kegyelemről és a szabad elhatározásról*, Budapest: Kairosz Kiadó, 2002., 79.

4 *Op. cit.*, Clairvaux-i Szent Bernát, *A kegyelemről és a szabad elhatározásról*, 135.

emberben<sup>5</sup> –, a sokszor hangsúlyozott tudatosságban és az e tudatosság jónak való fölismerésében nyilvánul meg. „*Akkor lesz helyes az életed, ha rendezett, testvéries és alázatos. Rendezett saját magad számára, testvéries társaidal szemben és alázatos Isten előtt.*”<sup>6</sup> Mindez igencsak jellemzi a ciszterci lelkiséget.

„*A célpontot tűzzük minél magasabbra, úgy, hogy ha talán nem tudunk is oda egészen följutni, az eredmény még mindig megnyugtató legyen. Ne féljünk attól, hogy talán vakmerő kevélység az, ha nagyfokú tökéletesség után vágyakozunk. Ellenkezőleg kislelkűség, gyávaság, ha valaki nem mer, vagy nem akar magasabbra törni. A tökéletességben Istennek kedve telik...*”<sup>7</sup>. Ahogy Szent Pál írta: „*Isten akarata ugyanis ez: a ti megszentelődésetek...*” (1 Tessz 4,3).

Mindennek gyökere pedig az alázat,<sup>8</sup> ami Szent Benedek egész Regulájának legfontosabb fejezete.<sup>9</sup> Az *Érsekújvári Kódex* érzékletesen így érzékelteti a fontosságát.

„*Krisztusban én szerelmes atyámfiái, legyetek alázatos, legyetek alázatosságban gyökerezvén; legyetek utolsó mindenknek, legyetek végső mindenknek. (...) Legyetek megutált, legyetek megúnt, legyetek elvetőt az ártatlan Krisztusért. Utáljátok meg magatokat; valaki ömagába útálatos: nagy az Úr-Isten előtt; ki önmagában kelletlen: az Úristenben kellemes.*”<sup>10</sup>

Nem véletlen, hogy Szent Benedek Regulájában – mely a ciszterci lelkiség és életforma alapköve – az alázat kapta a leghosszabb fejezetet,<sup>11</sup> s szorosan összekapcsolódik az engedelmisséggel.

5 *Op. cit.*, Clairvaux-i Szent Bernát, *A kegyelemről és a szabad elhatározásról*, 85; 135.

6 Szent Bernát, *Evezd a mélyre*, h. n.: Aggiornamento – Mécses Kiadó, 1993.

7 Dombi Márk O. Cist., *A szerzetesélet*, Székesfehérvár: A Cisztercita Rend kiadása, 1930, 40.

8 *Op. cit.*, Dombi Márk O. Cist., *A szerzetesélet*, 16., 17., 41.

9 Sz. n., *Szent Benedek élete és szelleme*, Pannonhalma: Bencés Kiadó, 1937., 28.

10 Clairvaux-i Szent Bernát, *A jó élet módja*, Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2015., 55-57.

11 *Szent Benedek Regulája*, Pannonhalma: Bencés Kiadó, 1995., 16.

„Ha tehát az alázatosságnak ezeken a fokain fölemelkedett a szerzetes, akkor azonnal eljut az Istennek arra a szeretetére, amely mivel tökéletes, kizárja a félelmet.” [RBen 7.67]<sup>12</sup> Mindez nem öncélú alázatoskodás, hanem Jézus Krisztus valódi követése és utánzása: „Aki megtalálta életét, elveszíti azt, és aki elvesztette az életét érterem, megtalálja azt” (Mt 10,39).

Az engedelmisség olyan fontos erény a szerzetességben, hogy alapidokumentumunk, a *Charta Caritatis* az engedetlenséget a lehető legnagyobb büntetéssel sújtja [ChC 9,11].

Krisztus létének és személyének középpontja az Atya felé megnyilvánuló engedelmes alázatosság volt. Az igazi alázatosság az Isten nagyságának és a magunk kicsinységének felismerése, aminek az a szükségszerű következménye, hogy lemondunk saját akaratunkról az Isten akaratáért.<sup>13</sup> Krisztus alázatos volt születésétől haláláig, olyannyira, hogy akaratát alávetette az Atya akaratának, a kereszthalálig. Ha a szerzetes képes önmagát rábízni Isten vezetésére és lemondani saját akaratáról, akkor juthat el az Istennel való benső közösségre és egységre. Ezért nevezhetjük az alázatosságot és a késedelem nélküli engedelmisséget [RBen 5.1] a ciszterci lelkiség előszobájának.

Szent Bernát ezt így foglalta össze: „Mert a méltóság nagysága nem adhatott dicsőséget nevednek; az alázatos szegénység emelte azt magasra.” (Levél Gilberthez, London püspökéhez)<sup>14</sup>

---

12 *Op. cit.*, *Szent Benedek Regulája*, 50.

13 Raymond, M., *A ciszterciek alapító atyái*, Budapest: Márton Áron Kiadó, 1998., 57.

14 Bernard, of Clairvaux, Saint, *Some Letters of Saint Bernard, Abbot of Clairvaux*, London: John Hodges, 1904., 29.

A ciszterci életforma és lelkiiség Szent Benedek Regulájának szigorúbb megtartását és életté váltását tűzte ki célul [ExC 1,5; ExP 15,3]. Ezt szolgálja minden téren az egyszerűség. Elődeink a liturgiában mellőzték az arany és ezüst kelyhek és liturgikus eszközök használatát [ExP 17,5; 7], a liturgikus ruházaton mindennemű arany és ezüst díszítést elutasítottak [ExP 17,6], húst csak a betegek fogyaszthattak lábadozásuk idején [RBen 36.9; 39.11], a szerzetesek rendszeren csak nyers zöldségféléket és tejtermékeket ettek. Egész életük a zsolozsma imaóráihoz igazodott, ugyanakkor nyaranta hat, telente másfél-két órát dolgoztak naponta, kétkezi mezőgazdasági munkát. Templomaikban nem találunk szobrokat, sem freskókat. Szent Bernát kifejezetten tiltotta a képi ábrázolásokat, mindenben az elérhető legnagyobb egyszerűségekre törekedett,<sup>15</sup> külsőségekben éppúgy, mint lelkiükben. Ezért a ciszterci liturgikus dallamok is jóval egyszerűbbek, mint más nagy múltú szerzetesrendeké. Ma a XI. századi lelkiiség már nem élhető, tekintve, hogy nagy, világtól elzárt monostorok fenntartásához legalább 10-20 holdas apátsági földbirtokokra és nagyszámú laikus testvérre, munkásra lenne szükség. A világ sokat változott, amivel együtt a ciszterci karizma is átalakult a századok során.

Mi, mai követők igyekszünk mindannyian – egyéni alkatunk és képességeink szerint – minél hívebben megtartani a Regulát, s ugyanúgy törekszünk az egyszerűségekre, mint XI. századi elődeink. „*A rövidségre és az egyszerűségre való törekvés ugyanis világosan ciszterci sajátosság*”.<sup>16</sup>

„*Isten tulajdona lettünk és Isten a mi tulajdonunk. A fogadalmak elhárítanak minden akadályt, amely Istennek fölöttünk való uralmát bármi tekintetben is korlátozhatná; s ezért viszont Isten sokkal nagyobb mértékben adja át nekünk magát és mindenét...*”<sup>17</sup>Lelkiiségünk az Úrnak felajánlott munkában, az Istennek szentelt életben, a szeretet cselekedeteiben (vendégszeretet [RBen 53.1]), az elmélkedésben, és a testvéri közösségben bontakozik ki, külsőleg alig látható módon.

15 Odo, Egres O. Cist., *Szent Bernát élete és tanítása*, Budapest: Szent István Társulat, 1990., 28.

16 Lékai Lajos O. Cist, *A cisztrciek*, Budapest: Szent István Társulat, 1991., 244.

17 *Op. cit.*, Dombi Márk O. Cist., *A szerzetesélet*, 73.

„A vallásos állapot nem egy látható hely, hanem a bensőleg világló paradicsom. Nem a lábunkkal lépünk be ebbe a kertbe, hanem lelkiállapotunkkal. Nem a hullámozó lombkoronájú fák szépségét dicsérgetjük benne, hanem a szellemi erények gazdag növekedését.”<sup>18</sup>

Szerzetesi életünk öt oszlopát a *labora*; *lectio*; *meditatio*; *oratio*; *contemplatio* adja, vagyis a napi munka; az olvasás, ami a Szentírás tanulmányozását jelenti; az elmélkedés; a közös (*kórusima*) és egyéni imádság; valamint a szemlélődés. A ciszterci lelkiség a magány fokozottabb keresését, a szegénységet, egyszerűséget, a szigorú életstílust jelenti, hogy hasonlóan éljünk az első apostolokhoz.<sup>19</sup>

A *Port Royal Ökumenikus Ciszterci Rend* mai tagjai különféle életállapotokban élnek. Vannak az apátságunkban élő szerzetes testvérek, vannak a világban élő szerzetesek (*szekuláris professzusok*), és vannak harmadrendiek, reguláris oblátusok. Mindannyian ugyanazt az életeszmenyt követjük, s igyekszünk a magunk körülményei között életté váltani: Szent Benedek Regulája szerint szegénységben, egyszerűségben, tisztaságban, alázatosságban és engedelmisségben élünk, a magunk munkájából, s arra törekszünk, hogy a szeretet jócselekedeteiben tökéletesedjünk – a XI. századi ciszterci atyák lelki útján.



18 Sz. n.: *A Concise History of the Cistercian Order*, London: Thomas Richardson and Son, 1852., 322.

19 *Op. cit.*, Lékai Lajos O. Cist, *A cisztrciek*, 33.,41-42.